

évben a kelet-nyugati viszony ugyanis olyan radikális változáson ment keresztül, hogy a hidegháború 1953 utáni szakaszát a *szuperhatalmi együttműködés új modelljének* nevezhetjük.

1953 után ugyanis a szuperhatalmak viszonyának *fő jellegzetessége* – bár a versengés még jelentősen erősödött is időközben – valójában az Egyesült Államok és a Szovjetunió (illetve az általuk irányított politikai-katonai tömbök) folyamatos *egymásra utaltsága* és *kényszerű kooperációja* lett, mivel mindkét fél számára már ekkor világos lett, hogy a termonukleáris korban csak a másik elviselése esetén tudja elkerülni a totális világegést. Ez azt jelenti, hogy az *antagonizmus* és a *kényszerű kooperáció* elemei 1953 után *mindvégig párhuzamosan és folyamatosan* voltak jelen a szuperhatalmak viszonyában, attól függetlenül, hogy különböző időszakokban retorikájuk alapján a közvélemény számára hol az egyik, hol a másik látszott dominánsnak.

Még fontosabb tényező azonban, hogy a *kényszerű kooperáció mechanizmusa* – mintegy *automatizmusként* működve – nem csupán az együttműködési szakaszokban hatott, hanem a legnagyobb konfrontációs helyzetek – mint pl. a második berlini válság és a kubai rakétaválság – idején éppen ez tett lehetővé a *status quo* megváltoztatására törekvő fél arculatmentő visszavonulását, s így az eskaláció megakadályozását, s végül a krízis politikai megoldását.

Így 1953-tól *párhuzamosan* volt (továbbra is) érvényben a *hidegháborús nemzetközi rendszer* a maga megváltozhatatlan antagonizmusával, illetve az *enyhülés* mint a kelet-nyugati viszonyban ettől fogva mindvégig érvényesülő új *együttélési modell*. Vagyis a hidegháború és az enyhülés nem egymást kizáró kategóriák.

BENCsik PéTER

Trianon és München – a magyar és a cseh tragédia

A magyar közvélemény "sem lenyelni, sem kiköpni nem tudja" a trianoni békediktátumot. Trianon súlyos traumává, sőt neurózissá vált, számtalan mítosz és legenda kapcsolódik hozzá. Bizonyos értelemben magyar sajátosság, hogy egy súlyos történelmi veszteség száz évvel később is ilyen indulatokat keltsen. Pedig a környező országok közül több is elszenvedett hasonló megrázkódtatást: Magyarországgal egyidejűleg Ausztria, Németország, Bulgária és Törökország, később Csehszlovákia, Lengyelország, Románia, Jugoszlávia, majd ismét Németország; az utóbbi időben pedig szerb és orosz Trianonról is beszélünk. Ezen traumák között sok hasonlóság és különbség is található, s mintha az újabb tragédiákat átélő népek sem tanultak volna a korábbiak hibáiból. Ezek közül most kettőt hasonlítok össze: az 1918/20-as magyart és az 1938-as csehszlovákot. Milyen okok vezettek hozzá? Volt-e bennük magyar, illetve cseh felelősség? Diktátumok voltak-e? Miben állt igazságtalanságuk? Mik voltak a hosszú távú következményeik? Melyik nemzet hogyan kezelte a maga traumáját?

BOROS LAJOS

A városi közterek és a hozzájuk kapcsolódó térfolyamatok, konfliktusok

Az elmúlt években a közterek számos alkalommal kerültek a szélesebb közvélemény érdeklődésének homlokterébe. Ennek egyik oka az volt, hogy számos fejlesztést hajtottak végre, amelyek modernebb, szebb, élhetőbb köztereket kívántak létrehozni. Ugyanakkor e fejlesztések nem zajlottak viták és problémák nélkül, hiszen sokszor a megvalósítás módja, vagy céljai konfliktusokat váltottak ki a különböző érdekcsoportok között. A közterek iránti érdeklődést erősítették az egyes utcák, terek átnevezései, emlékművek átalakítása, vagy új emlékművek létrehozása. Végezetül a közterek használatával kapcsolatos szabályozások – elsősorban tiltások, korlátozások voltak azok, amelyek kapcsán gyakran foglalkozott a sajtó és a közvélemény a közterekkel.

A fentebb említett témákhoz kapcsolódóan megnövekedett érdeklődés nem véletlen: a köztér a társadalmi élet, a találkozások, a szabadidő eltöltésének fontos színtere, ahol különböző érdekek, szemléletmódok, (szub)kultúrák jelennek meg. Emellett a fogyasztás színterei is, amihez kapcsolódóan rendkívül erőteljesen jelenhetnek meg a befektetői érdekek, befolyásolva a köztérek formálását, használatát. Az eladható, „fogyasztható” terek szerepe egyre nő napjaink városaiban, hiszen ezek javítják a versenyképességet, vonzóbbá teszik a városokat a turisták vagy betelepülők számára. Emiatt a társadalomföldrajz, a városfejlesztés számára kiemelkedően fontos a köztérek, és a hozzájuk kapcsolódó térbeli folyamatok vizsgálata. Az előadás e folyamatokról, konfliktusokról ad áttekintést, hazai és nemzetközi példákkal illusztrálva azokat.

CSIFÓ TAMÁS

Magyar királynék 1172-1204 között. III. Béla és Imre házasságpolitikája

Az Árpád-dinasztia királyi hatalma III. Béla és Imre magyar királyok idején érte el tetőpontját, és az Árpád-kori Magyar Királyság nemzetközi hírneve, tekintélye is ekkor volt a legnagyobb. Előadásomban azt a kérdést szeretném megvizsgálni, miként segítették e korszak magyar királynéi – Châtillon Ágnes-Anna, Capet Margit és Aragóniai Konstancia – az ország felemelkedését. Elemzésemben szeretnék kitérni a házasságok megkötésében szerepet játszó királyi motivációkra, a házasságkötések körülményeire, a királynék bel- és külpolitikai, valamint kulturális befolyására, az ország társadalmi, gazdasági viszonyainak alakulására gyakorolt hatására. Röviden kitérnék az országban ekkoriban kialakuló lovagi kultúra és a királynék közötti viszonyra is.

CSIKÓS NÁNDOR

A felszínborítás és a tájmintázat, valamint a mezei pacsirta (*Alauda arvensis*) denzitás és frekvencia viszonyai közti kapcsolat statisztikai vizsgálata

A Magyar Madártani Egyesület (MME) adatai szerint egyes madárfajok egyedszáma drámaian csökkent hazánkban. E folyamat tájökológiai háttere még nem tisztázott, ezért is szükséges e fajok állománytrendjeinek vizsgálata, illetve élőhely preferenciájuk elemzése. A mezei pacsirta a mezőgazdasági területek avifaunájának karakterfaja, ezért előfordulási adatai indikátorként is használhatók.

Kutatásom célja a mezei pacsirta előfordulás csökkenését meghatározó tájökológiai tényezők azonosítása. Vizsgálataim során az előfordulási adatok és a felszínborítás, valamint az előfordulási adatok és a tájmintázat közti kapcsolatot elemeztem statisztikai módszerekkel. Vizsgáltam, hogy melyek azok a felszínborítás típusok, melyek kedvezőek a pacsirta számára és melyek csökkentik e faj előfordulás gyakoriságát.

A MME Monitoring Programjának mezei pacsirta előfordulás adatait használtam fel kutatásomhoz, amelyet országosan 2,5 x 2,5 kilométeres UTM rácshálóban mértek fel 1999-2013 között. Emellett a Corine Land Cover felszínborítási térkép 2000, 2006 és 2012 1:100000 méretarányú állományával dolgoztam. ArcGis, ArcGis Vlate és SPSS programok segítségével kiszámoltam az összes felszínborítás típus területét, és a folt és osztály szintű tájmetriai mutatók területtel súlyozott átlagait kvadrátonként. A kutatási eredményeim szerint a szántóföldeket a gyepeket, és a réteket kedveli a leginkább, míg a nem-összefüggő települések területét, a városi zöldterületeket, a komplex művelési szerkezetű területeket, a lomblevelű erdők és a vízfelületek területét nem kedveli ez a faj. A tájmetriai mutatók közül a felszínborítás foltok átlagos mérete (AWMPS) mutatott a legerősebb korrelációt a pacsirta előfordulási adataival. A statisztikai kapcsolat erőssége középértékűként eltér egymástól. Eredményeim, és a felszínborítás és a tájmintázat változásai alapján elkészítettem a mezei pacsirta 2000-2012 időszak között becsült országos élőhely változás térképét.